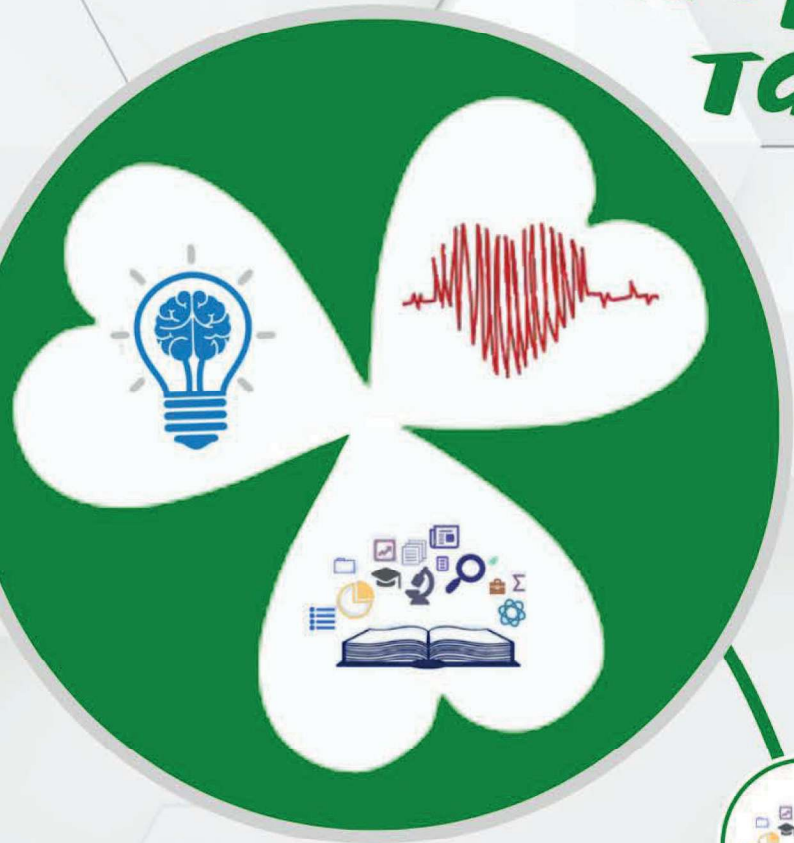

Наукові перспективи
Видавнича група

Перспективи та інновації науки

СЕРІЯ "ПЕДАГОГІКА"

СЕРІЯ "ПСИХОЛОГІЯ"

СЕРІЯ "МЕДИЦИНА"

№1 (59) 2026

Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського

Видавнича група «Наукові перспективи»

Луганський державний медичний університет

Громадська наукова організація «Система здорового довголіття в мегаполісі»

Християнська академія педагогічних наук України

Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання

*за сприяння КНП "Клінічна лікарня №15 Подільського району м.Києва",
Центру дієтології Наталії Калиновської*

«Перспективи та інновації науки»

№ 1(59) 2026

Київ – 2026

Ivan Horbachevsky Ternopil National Medical University

Publishing Group «Scientific Perspectives»

Luhansk State Medical University

Public scientific organization "System of healthy longevity in the metropolis"

Christian Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine

**All-Ukrainian Association of Teachers and Psychologists of Spiritual and Moral
Education**

*with the assistance of the KNP "Clinical Hospital No. 15 of the Podilsky District of Kyiv",
Nutrition Center of Natalia Kalinovska*

"Prospects and innovations of science"

№ 1(59) 2026

Kyiv – 2026

ISSN 2786-4952 Online

УДК 001.32:1/3](477)(02)

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2026-1\(59\)](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2026-1(59))

«Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)»:
журнал. 2026. № 1(59) 2026. С. 3976

**Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 27.09.2021
№ 1017 журналу присвоєно категорію "Б" із психології та педагогіки**

**Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 27.04.2023
№ 491 журналу присвоєно категорію "Б" із медицини: спеціальність 222**

Рекомендовано до видавництва Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення від 16.01.2026, № 6/1-26)

Журнал видається за підтримки КНП "Клінічна лікарня №15 Подільського району м.Києва", Центру дієтології Наталії Калиновської.

Журнал заснований з метою розвитку наукового потенціалу та реалізації кращих традицій науки в Україні, за кордоном. Журнал висвітлює історію, теорію, механізми формування та функціонування, а, також, інноваційні питання розвитку медицини, психології, педагогіки та. Видання розраховано на науковців, викладачів, педагогік-практиків, представників органів державної влади та місцевого самоврядування, здобувачів вищої освіти, громадсько-політичних діячів.

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), Research Bible, міжнародної пошукової системи Google Scholar.

Голова редакційної колегії:

Жукова Ірина Віталіївна - кандидат наук з державного управління, доцент, Лауреат премії Президента України для молодих вчених, Лауреат премії Верховної Ради України молодим ученим, директор Видавничої групи «Наукові перспективи», директор громадської наукової організації «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління» (Київ, Україна)

Головний редактор: Чернуха Надія Миколаївна — доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна).

Заступники головного редактора:

Торяник Інна Іванівна - доктор медичних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник лабораторії вірусних інфекцій Державної установи «Інститут мікробіології та імунології імені І.І. Мечникова Національної академії медичних наук України» (Харків, Україна);

Сіданіч Ірина Леонідівна — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна);

Жуковський Василь Миколайович — доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри англійської мови Національного університету "Острозька академія" (Рівне, Україна).

Редакційна колегія:

1. Бабова Ірина Костянтинівна - доктор медичних наук, професор, старший науковий співробітник відділу економічного регулювання природокористування, ДУ "Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень Національної академії наук України", лікар ФРМ (фізичної та реабілітаційної медицини) ДУ "Територіальне медичне об'єднання МВС України по Одеській області" (Одеса, Україна)

Мудрак М.А., Копач Б.В. <i>ЧИННИКИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ФОРМОВИЯВУ РЕЛІГІЙНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ</i>	3495
Мудрик А.Б. <i>ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК АКАДЕМІЧНОЇ ПРОКРАСТИНАЦІЇ З МОТИВАЦІЄЮ НАВЧАННЯ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ</i>	3505
Музичко Л.Т., Гачак-Величко Л.А. <i>ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СТРЕСОСТІЙКОСТІ У КУРСАНТІВ ВВНЗ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ</i>	3517
Неймарк С.О., Журавльова О.В. <i>АПРОБАЦІЯ УКРАЇНОМОВНОГО ПЕРЕКЛАДУ ОПИТУВАЛЬНИКА НАСЛІДКІВ МОРАЛЬНОЇ ТРАВМИ: ПСИХОМЕТРИЧНИЙ АНАЛІЗ</i>	3532
Некрутенко В., Хадико О., Мамітько А. <i>ВПЛИВ ПЛАВАННЯ НА ПІДВИЩЕННЯ ЗАГАЛЬНОГО РІВНЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ</i>	3543
Омельченко І.М., Кобильченко В.В. <i>ТЕОРЕТИЧНІ ВИМІРИ ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ: СТАЛИЙ РОЗВИТОК І КРИЗОВА ПАРАДИГМА</i>	3558
Палько Т.В. <i>ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНІ КОРЕЛЯТИ КОГНІТИВНОЇ ОЦІНКИ СТРЕСУ ЯК ЧИННИК АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ДО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ</i>	3576
Пархоменко Л.А., Романюк Л.В. <i>ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ПОДОЛАННЯ ТРИВОЖНОСТІ СТУДЕНТАМИ В КОНТЕКСТІ ВІЙНИ</i>	3589
Петухова І.О., Калениченко Р.А., Телебенєва Є.О., Желєзова І.В. <i>ПСИХОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ТА ТРИВОЖНІСТЬ ЯК ІНДИКАТОРИ ПСИХІЧНОГО СТАНУ ОСОБИСТОСТІ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ</i>	3602
Письменчук А.А., Кіореску І.Є., Павленко М.С. <i>ДОШКІЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ПРОСТІР ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ НАВИЧОК</i>	3615
Підчасов Є.В., Твердохвалова Ю.Л., Чепелєва Н.І. <i>РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ДИФЕРЕНЦІАЛЬНИХ ПІДХОДІВ У ПСИХОЛОГІЧНИХ ЕКСПЕРТНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ</i>	3626

УДК 159.922:37.091

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2026-1\(59\)-3615-3625](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2026-1(59)-3615-3625)

Письменчук Алла Анатоліївна директор закладу дошкільної освіти № 731 «Казка» м. Києва, [https:// orcid.org/0009-0004-4956-6096](https://orcid.org/0009-0004-4956-6096)

Кіореску Ірина Євгеніївна психолог закладу дошкільної освіти № 731 «Казка» м. Києва, викладач кафедри практичної психології Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, [https:// orcid.org/0009-0008-8783-8813](https://orcid.org/0009-0008-8783-8813)

Павленко Марина Сергіївна старший викладач кафедри практичної психології Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, [https:// orcid.org/0000-0003-2177-5000](https://orcid.org/0000-0003-2177-5000)

ДОШКІЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ПРОСТІР ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ НАВИЧОК

Анотація. У статті розглядаються педагогічні аспекти формування лідерських навичок у дітей дошкільного віку в умовах освітнього середовища закладу дошкільної освіти. Представлено результати першого етапу дослідної роботи, спрямованої на виявлення умов та педагогічних підходів, що сприяють розвитку лідерських компетентностей у дітей. Висвітлено педагогічні умови та форми організації спільної діяльності, що сприяють розвитку лідерських якостей у дітей дошкільного віку. Виходячи з вікових особливостей дошкільників і принципів діяльнісного підходу, підкреслено, що формування схильності до лідерства та соціальної активності найбільш ефективно відбувається у процесі різних видів взаємодії. Зокрема, розглянуто потенціал рольових та сюжетно-рольових ігор, міні-проектів, ранкових кіл, виконання дітьми обов'язків лідера дня, а також інтегрованих занять із використанням казок і театралізацій. Підкреслено значення педагогічного супроводу, взаємодії з однолітками та роль середовища у стимулюванні лідерської активності. Наголошено на важливості розвитку емоційного інтелекту та комунікативної компетентності педагогів та партнерській взаємодії з батьками, що підсилює соціальну взаємодію в освітньому середовищі.

Описані форми організації освітньої діяльності в межах впровадження науково-методичного комплексу «Формування лідерських навичок в освітньому середовищі закладу дошкільної освіти», концептуальна новизна якого полягає у поетапному засвоєнні дітьми Правил Лідера, що виступають структурованою моделлю формування лідерської поведінки та соціальної активності в дошкільному середовищі. Грунтується на застосуванні сучасних педагогічних технологій та формування оптимальних психолого-педагогічних умов, спрямованих на розвиток лідерських якостей у дітей дошкільного віку.. Отримані

результати можуть бути використані практичними психологами та педагогами дошкільних закладів для оптимізації розвитку соціальних та лідерських компетентностей дітей.

Ключові слова: лідерські навички, розвиток дітей, психолого-педагогічні умови.

Pysmenchuk Alla Director of Preschool Educational Institution № 731, Kyiv, [https:// orcid.org/0009-0004-4956-6096](https://orcid.org/0009-0004-4956-6096)

Kioresku Iryna Psychologist of Preschool Educational Institution № 731, Kyiv, lecture of the Department of Practical Psychology Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, [https:// orcid.org/0009-0008-8783-8813](https://orcid.org/0009-0008-8783-8813)

Pavlenko Maryna Senior lecturer of the Department of Practical Psychology Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, <https://orcid.org/0000-0003-2177-5000>

PRESCHOOL ENVIROMENT AS A CONTEXT FOR THE DEVELOPMENT OF LEADERSHIP SKILLS

Abstract. The article examines the pedagogical aspects of developing leadership skills in preschool children within the educational environment of early childhood education institutions. It presents the results of the first stage of an empirical study aimed at identifying the conditions and pedagogical approaches that foster the development of leadership competencies in young children. The pedagogical conditions and forms of organizing collaborative activities that support the emergence of leadership qualities in preschoolers are highlighted. Based on the age-specific characteristics of preschool children and the principles of the activity-based approach, the study emphasizes that the formation of leadership tendencies and social initiative is most effective within diverse forms of interaction. In particular, the potential of role-playing and socio-dramatic games, mini-projects, morning circles, children's performance of "leader of the day" duties, as well as integrated activities involving storytelling and dramatization, is considered. The significance of pedagogical guidance, peer interaction, and the educational environment as a stimulus for leadership activity is underscored. Attention is drawn to the importance of developing emotional intelligence and communication competence among educators, as well as fostering partnerships with parents, which strengthen social interactions within the learning environment.

The described forms of educational organization are implemented within the scientific and methodological framework «Developing Leadership Skills in the Educational Environment of Preschool Institutions» Its conceptual novelty lies in the step-by-step acquisition of the Leader's Rules by children, which function as a structured model for the formation of leadership behavior and social activity in

preschool settings. The program involves the application of contemporary pedagogical technologies and the creation of optimal psychological and pedagogical conditions aimed at fostering leadership qualities in preschool children. The findings may be used by educational psychologists and preschool educators to optimize the development of children's social and leadership competencies.

Keywords: leadership skills, child development, psychological and pedagogical conditions.

Постановка проблеми. Сьогодні формування лідерських якостей є одним із ключових аспектів розвитку особистості дитини, яка впевнено почуває себе, володіє комунікативними навичками, здатна приймати зважені рішення та досягати поставлених цілей. Такі підходи зумовлені оновленим **Базовим компонентом дошкільної освіти**. Формування лідерських навичок в освітньому середовищі закладу дошкільної освіти перегукується з компонентами Нової української школи, яка базується на принципах гуманізації, демократизації та диференціації навчання, сприяє формуванню соціальної відповідальності та громадянської активності, підтримує ініціативу та самостійність, спрямована на розвиток критичного мислення та прийняття рішень, на створення умов для саморозвитку.

У рекомендаціях Міністерства освіти та науки щодо організації дошкільної освіти дітей у 2025-2026 навчальному році № 1/17853-25 від 28.08.2025 р. зазначено, що варто сприяти впровадженню в освітній процес програм розвитку емоційного інтелекту, стресостійкості та навичок саморегуляції здобувачів освіти відповідно до їхніх вікових особливостей, що напряду пов'язано з розвитком лідерських навичок у дітей.

Лідерство є одним із ключових механізмів інтеграції особистості в систему суспільної діяльності та міжособистісних взаємин. Як соціально-психологічний феномен воно виникає в результаті взаємодії людини з конкретними суспільно зумовленими обставинами предметної діяльності. Лідерство можна розглядати як **систему соціально-психологічних явищ**, пов'язаних із виходом особистості на позицію лідера та її взаєминами з членами групи. [1]

Педагогічний колектив закладу дошкільної освіти № 731 м. Києва під час військового стану знаходився у пошуку ефективних педагогічних підходів для роботи з дітьми у часи невизначеності. Книга «Лідер у мені», відомого педагога Стівена Р. Кові, надихнула колектив на розроблення власної концепції закладу дошкільної освіти спрямованої на успішність дітей, відданість вихователів та задоволеність батьків. [2]

Протягом 2023 року педагогічний колектив розпочав роботу над проектом формування у дітей навичок і настанов, які дозволили б керувати власним життям та робити свій належний внесок скрізь, куди приведе їх життя. У 2025 році проєкт знайшов своє логічне продовження у дослідно-експериментальній роботі за темою «Формування лідерських навичок в освітньому середовищі закладу дошкільної освіти», що дозволяє інтегрувати напрацьовані результати

колективу шляхом розробки та опису матеріалів у навчально-методичному комплексі та забезпечити систематизацію знань й методичної підтримки впровадження досліджуваних підходів.

Обґрунтування педагогічних аспектів формування лідерських навичок в освітньому середовищі закладу дошкільної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Набуває особливої ваги потреба в розвитку у дітей особистісних навичок і вміння міжособистісного спілкування. В сучасному світі таку навичку називають «soft skills» або ж просто життєвими, «м'якими» навичками. Дітям, як і дорослим, бракує навичок керувати своїм життям, діяти самостійно чи взаємодіяти з іншими. Прийнято вважати, що цього їх мають навчити в сім'ї, але це припущення більше не підтверджується життям. Особливо актуальними «м'які» навички стають в часи нової реальності для України, яка вимагає від кожного стресостійкості, відповідно виникає потреба в успішній людині з розвинутим лідерським потенціалом. Людині, яка буде адекватно реагувати на можливі зміни, що відбуваються у світі, а також, буде постійно самовдосконалюватися. Діти дошкільного віку не менше, ніж дорослі, потребують особливих якостей, які допомагають у досягненні бажаного, формують здорову самооцінку, допомагають активно взаємодіяти з соціумом, самостійно й ініціативно розв'язувати життєві задачі і проблеми, з якими вони зустрічатимуться в майбутньому. [6]

Мета статті – аналіз та опис психолого-педагогічних умов і форм організації освітньої діяльності, спрямованих на розвиток лідерських якостей дітей дошкільного віку у процесі впровадження науково-методичного комплексу.

Виклад основного матеріалу. На думку психологів, дитина може повноцінно навчатися лише тоді, коли знаходиться в безпеці. У період стресових подій здатність до навчання у дітей значно знижується, вони гірше сприймають та запам'ятовують інформацію, стають меш зібраними та уважними. Тому і для дорослих, і для дітей найкращим способом навчання в стресових умовах є гра. Вона допомагає вивчити нове, засвоїти правила та запам'ятати складні поняття.

У дошкільному віці відбувається інтенсивний розвиток лідерських якостей, таких як дисциплінованість, організованість, самостійність, витримка, наполегливість, завзятість, рішучість і відповідальність. Виявлення та розвиток лідерського потенціалу необхідно починати вже у дошкільному дитинстві. Даний процес потрібно цілеспрямовано організовувати так, щоб дитина була не об'єктом, а суб'єктом процесу виховання. Оскільки саме в дошкільному дитинстві закладаються основи майбутньої особистості, формується ставлення до людей, самого себе, до різних видів діяльності. На думку української науковиці Н. Гавриш, лідерство є особистісною характеристикою - сильна, активна особистісна позиція дитини у дитячому середовищі, що проявляється у здатності ініціювати власні дії та інших, спрямовувати та вести за собою. [3]

Поняття лідерства базується на умінні працювати в команді та нести відповідальність за зроблені дії, які базуються на засадах загальнолюдських

цінностей. Дослідниця Н. Гавриш, наголошує, що лідерський потенціал проявляється насамперед в активності й чим активнішою є дитина у грі, змаганнях, у взаємодії з іншими, відповідно, тим сильніше виражені у неї *лідерські риси*: [4]

- активність та ініціативність;
- здатність швидко знаходити вихід зі скрутного становища;
- готовність відстоювати свою думку та вміння переконувати інших;
- рішучість та прагнення досягти поставленої мети;
- авторитет серед дітей групи;
- бажання бути в центрі уваги;
- відповідальність;
- уміння керувати групою, розподіляти завдання та доручення;
- психологічна готовність до роботи в команді;
- адекватність в оцінці досягнутих результатів

За результатами досліджень О.О. Смирнової та Є.В. Калягіної, лідерство дошкільників базується насамперед на емоційному ставленні до однолітків, що проявляється у чуйності, доброті, товариськості, емпатії, готовності допомагати, емоційності, а також у здатності домовлятися та поступатися. Науковці визначають ці характеристики як додаткові, що супроводжують ігрові, пізнавальні й комунікативні здібності дітей-лідерів. [5]

Лідерські якості підносять бачення дитини на рівень більш широкого світогляду, роблять її вчинки ефективними, формують майбутню особистість, що здатна досягати великих результатів. Процес формування базових особистісних якостей та лідерських рис потрібно розвивати в комплексі з іншими базовими якостями особистості, й він має ґрунтуватися на загальнолюдських цінностях та потребує особливої позиції з боку дорослих, уваги до стосунків дітей з однолітками.

Серед методів розвитку лідерських якостей дітей дошкільного віку виділяємо створення виховних ігрових ситуацій, творчі ігри, в яких найбільш яскраво проявляються відносини між дітьми, формується соціальний статус у колективі однолітків. Потенціал творчих ігор у формуванні лідерських якостей дошкільників базується на високому рівні мотивації до ігрової діяльності, забезпеченні емоційної саморегуляції, необхідності проявляти ініціативу, діяти за правилами і орієнтуватися на колективний успіх. Виходячи з вікових особливостей дошкільників і діяльнісного підходу, розвиток у дітей схильності до лідерства і реалізація соціальної активності найбільш ефективно відбувається під час спільної діяльності:

- **ігрової діяльності**, а саме рольових ігор з моделюванням лідерських ситуацій та сюжетно-рольових ігор з акцентом на ініціативність, відповідальність, вміння домовлятися;

- **тренінгових занять з педагогічними працівниками** спрямованих на розвиток емоційного інтелекту, комунікативних навичок, підвищення професійної компетентності;

- **організацію міні-проектів**, у яких діти розподіляють ролі, розвивають навичку ухвалювати рішення, домовлятися, презентувати результати;
- **ранкові кола**, організація групової взаємодії та розвитку рефлексивних умінь учасників освітнього процесу передбачає обговорення вихователем з дітьми важливих ситуацій, здійснення аналізу поведінки, оцінки власних вчинків;
- **залучення дітей до виконання обов'язків** лідера дня, помічників вихователя, організаторів ігор, що дає можливість моделювати відповідальну поведінку;
- засвоєння правил лідерської поведінки через **інтегровані заняття** із застосуванням казок та театралізацій;
- **спільна діяльність з батьками** через створення книг успіху дітей, проведення спільних заходів, де дитина може проявити ініціативу, продемонструвати навички організації та комунікації; підвищення якості соціальної взаємодії між дітьми, вихователями та батьками.

Описані форми роботи забезпечують не лише засвоєння правил поведінки лідера, а й формування сталих лідерських компетентностей у дружньому, безпечному середовищі.

У зв'язку з цим, перед закладом дошкільної освіти, вихователями стоїть завдання створення психологічно комфортного розвивального простору, в якому діти зможуть проявити свій організаторський і комунікативний потенціал, сформувані лідерські та соціальні навички; в розробці активних методів навчання. Повноцінне здійснення завдань розвитку, навчання і виховання дошкільників визначається налагодженням взаємодії дітей і дорослих: вихователь – діти – батьки. Вихователям і членам родин вихованців слід усвідомити, що і діти, і вони є повноправними учасниками педагогічного процесу, та взаємодіяти на засадах діалогу, довіри, партнерства з правом ініціативи, активної дії, самоконтролю. Співпраця закладу освіти з батьками допоможе дітям бути відповідальними, планувати свої дії, поважати інших, вміти працювати в команді; навчить дітей спільної мови, якою вони спілкуватимуться з батьками й педагогами.

Наукова новизна дослідження полягає в обґрунтуванні та впровадженні програми організації освітнього середовища закладу дошкільної освіти на основі розробленого навчально-методичного комплексу, що передбачає використання педагогічних технологій і створення оптимальних психолого-педагогічних умов для формування лідерських якостей у дітей дошкільного віку шляхом поетапного засвоєння ними Правил Лідера:

- правило 1 «Я проактивний; Я відповідальний»;
- правило 2 «Я вмію планувати свої дії»;
- правило 3 «Я спочатку роблю найважливіше»;
- правило 4 «Взаємодопомога»;
- правило 5 «Я слухаю інших», «Я слухаю серцем»;
- правило 6 «Створюємо синергію», «Слухати інших, вчитись в них»;
- правило 7 «Я у балансі»;
- правило 8 «Я створюю цінності».

Форми організації освітньої діяльності в межах впровадження науково-методичного комплексу представлені у таблиці 1.

Таблиця 1. Форми організації освітньої діяльності в межах впровадження науково-методичного комплексу «Формування лідерських навичок в освітньому середовищі закладу дошкільної освіти»

Вікова категорія	Назва книжки	Правила, які вивчаються	Форми організації освітньої діяльності, спрямовані на формування та засвоєння лідерських навичок
2-3 роки	<i>Книга «У дитячий садок іде їжасок» + дидактичні матеріали для проведення 20 занять на протязі навчального року, які спрямовані на опанування навичок самообслуговування та розуміння режиму дня у садочку</i>	правило № 1 <i>«Я проактивний; Я відповідальний»</i> засвоюється через опанування режиму дня, виконання завдань без нагадувань; розвиток навички співпрацювати та вчитись відповідати за свої емоції, що сприяє адаптації дитини в нових умовах дошкільного закладу	1. Ранкове коло 2. Книгу успіху дитини 3. Заняття в укритті 4. День – винагорода 5. Тематичні тижні 6. Робота з книжками 7. Вечірнє коло 8. «Спільна діяльність» - колективна форми роботи 9. День комунікацій та спілкування <i>Форми роботи з батьками</i> 1. Майстер класи для батьків та від батьків 2. Родинне коло 3. Виконання домашніх завдань з дітьми 4. День відкритих дверей
3-4 роки	<i>Книга та дидактичні матеріали у процесі розробки</i>	- правило № 1 «Я проактивний; Я відповідальний»; - правило № 2 «Я вмію планувати свої дії»; - правило № 3 «Я спочатку роблю найважливіше».	1. Ранкове коло 2. Лідер дня 3. «Я-експерт» 4. Книгу успіху дитини 5. Заняття в укритті 6. День – винагорода 7. Тематичні тижні 8. Робота з книжками 9. Вечірнє коло
4-5 років	<i>Книга «Різдвяні історії» (Книга-розмальовка, що складається з 4 історій пов'язаних однією сюжетною лінією)</i> <i>Мета книги:</i> навчити дітей лідерських навичок, які є фундаментом для всебічного гармонійного розвитку особистості.	- правило № 1 «Я проактивний; Я відповідальний»; - правило № 2 «Я вмію планувати свої дії»; - правило № 3 «Я спочатку роблю найважливіше»; - правило № 4 «Взаємодопомога»; - правило № 5 «Я слухаю інших», «Я слухаю серцем»; - правило № 6 «Створюємо синергію», «Слухати інших, вчитись в них»; - правило № 7 «Я у балансі»; - правило № 8 «Я створюю цінності»	10. «Спільна діяльність» - колективна форми роботи 11. День комунікацій та спілкування <i>Форми роботи з батьками</i> 1. Спортивні свята з батьками «В єдності наша сила» 2. Майстер класи для батьків та від батьків 3. Родинне коло 4. Освітній хакатон 5. Виконання домашніх завдань з дітьми 6. День відкритих дверей

Вікова категорія	Назва книжки	Правила, які вивчаються	Форми організації освітньої діяльності, спрямовані на формування та засвоєння лідерських навичок
5-6 (7) років	<i>Книги: «Різдвяні історії» та «Казка про жирафчиків»</i> Мета книги: навчити дітей бути самостійними, мати свою думку і не залежати від думки інших, навчити дитину дружити з тими, хто її приймає та любить; вірно виходити з конфліктних ситуацій.	- правило № 1 «Я проактивний; Я відповідальний»; – правило № 2 «Я вмю планувати свої дії»; – правило № 3 «Я спочатку роблю найважливіше»; – правило № 4 «Взаємодопомога» – правило № 5 «Я слухаю інших», «Я слухаю серцем»; – правило № 6 «Створюємо синергію», «Слухати інших, вчитись в них»; - правило № 7 «Я у балансі»; - правило № 8 «Я створюю цінності».	1. Ранкове коло 2. Лідер дня 3. «Я-експерт» 4. Книгу успіху дитини 5. Заняття в укритті 6. День – винагорода 7. Тематичні тижні 8. Робота з книжками 9. Вечірнє коло 10. «Спільна діяльність» колективна форми роботи 11. День комунікацій та спілкування <i>Форми роботи з батьками</i> 1. Спортивні свята з батьками «В єдності наша сила» 2. Майстер класи для батьків та від батьків 3. Родинне коло 4. Освітній хакатон 5. Виконання домашніх завдань з дітьми 6. День відкритих дверей

Розроблення навчально-методичного комплексу «Формування лідерських навичок в освітньому середовищі закладу дошкільної освіти» спрямовано на розвиток персональної компетентності, що розвиватиме у дітей риси характеру та навички загального спрямування, такі як ініціативність, вміння розпоряджатися часом, дисциплінованість, самостійність, уміння спілкуватися, креативність, лідерство та здатність працювати в команді, покращення соціальних вмінь дітей, підвищення мотивації та адаптації дітей до соціального середовища, підвищення рівня мотивації.

Особливе значення результатів дослідження для вихователів дошкільних навчальних закладів, які поряд із набуттям загального високого професійного рівня можуть опанувати методику формування основ лідерського потенціалу у дітей дошкільного віку (проведення тренінгів, нарад, опанування Правил Лідера за допомогою інтерактивних завдань), що передбачає: врахування емоційної чутливості дітей дошкільного віку; використання методів і прийомів, спрямованих на засвоєння комунікативних умінь, навичок роботи у команді; застосування ефективних стратегій поведінки у конфлікті; використання сучасних інноваційних технологій в організації освітнього процесу дошкільного закладу.

Зважаючи на те, що у сучасному суспільстві поширеними стали явища упередженого ставлення та конфліктів, саме розвиток лідерських навичок надасть можливість педагогам, батькам, як учасникам освітнього процесу у

межах дослідно-експериментальної роботи закладу, формувати у дітей дошкільного віку усвідомлення того, що всі люди мають багато спільного й залежать одне від одного, і навчати їх розуміти інших, уміння поставити себе на місце іншого, що позитивно впливатиме на соціальну поведінку протягом життя.

Серед педагогічних умов спрямованих на формування лідерських навичок в освітньому середовищі дошкільного закладу, які сприятимуть розвитку лідерських навичок можна виокремити наступні:

1. Створення «середовища успіху» та позитивної підтримки, де кожна дитина має можливість відчувати себе успішною у певній діяльності через індивідуалізацію завдань, які відповідають зоні найближчого розвитку дитини (здійснити «лідерство у своїй галузі»).

2. Регулярне, конкретне та обґрунтоване заохочення і похвала за зусилля, а не лише за результат та візуалізація успіхів кожної дитини у груповому просторі, використовуючи стенди досягнень.

3. Запровадження ситуативно-рольових ігор з лідерською функцією. Надання дітям можливості свідомо брати на себе роль лідера, організатора або відповідального у груповій діяльності. Введення правила, коли щодня (або щотижня) обирається «Лідер дня» або «Черговий по групі» (з розширеними повноваженнями: роздати матеріали, організувати ігри на прогулянці, приймати рішення в межах гри), що створить можливість кожній дитині проявити ініціативу та навчитись відповідальності.

4. Залучення дітей та батьків до проєктної діяльності, де є необхідність у розподілі обов'язків, плануванні та прийнятті спільних рішень

5. Формування навичок прийняття рішень та групової взаємодії шляхом створення ситуацій, де діти спільно вирішують проблеми та ухвалюють рішення щодо діяльності групи. Залучення дітей до вибору теми малювання, сюжету гри, місця прогулянки з варіантів запропонованих вихователем. Навчання дітей висловлювати свою думку, слухати інших та знаходити компроміс, що сприятиме розвитку емоційного інтелекту, який є основою для ефективної взаємодії лідера з групою.

Висновки. На основі теоретичного аналізу наукової літератури та результатів констатувального етапу дослідження можна зробити висновок, що систематичний розвиток лідерських якостей у дітей значно впливає на їхню здатність до самореалізації, ефективного спілкування та співпраці з оточуючими. Все це обумовлює необхідність приділення особливої уваги питанню розвитку, виховання і навчання дітей дошкільного віку з урахуванням вікових та індивідуальних можливостей. Саме тому стратегія розвитку дошкільної освіти на сучасному етапі спрямована на реалізацію державної політики щодо забезпечення конституційних прав і державних гарантій всім дітям дошкільного віку на здобуття дошкільної освіти, роль якої визнана пріоритетною у становленні та розвитку особистості дитини.

Метою подальшої роботи є розробка та впровадження науково-методичного комплексу, що забезпечує систематичний розвиток лідерських навичок у дітей дошкільного віку. Припускаємо, що цілеспрямований та систематичний розви-

ток лідерських якостей у дітей сприяє підвищенню їхнього потенціалу самореалізації, ефективності комунікативної взаємодії та здатності до співпраці з оточенням. Очікується, що це, у свою чергу, позитивно впливатиме на формування сприятливого соціально-психологічного клімату в закладі дошкільної освіти та підвищуватиме якість соціальної взаємодії між дітьми, педагогами й батьками.

Література:

1. Цюняк, О., Воронюк, О. Педагогічні аспекти формування лідерських якостей молодших школярів в умовах сучасної початкової школи. Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи: матеріали третьої наук.-практ. інтернет-конф. молодих науковців та студентів (Вип. 4). [Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника], 2017. URL: <https://conference.pu.if.ua/forum/files/30112017/1/voron.PDF>
2. Кові, С. Р. 7 звичок високоєфективних людей: Потужні уроки особистих змін. (30-те ювілейне вид.). Київ : Free Press, 2019. 392 с.
3. Гавриш, Н. В. Лідерство – рима активних, або як і навіщо плекати лідерів змалку. Дошкільне виховання. 2020. № 3. С. 2–11.
4. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт». / Н. В. Гавриш, Т. О. Піроженко, О. Ю. Хартман, А. С. Шевчук, О. С. Рогозянський. Тернопіль : Мандрівець, 2017. URL: https://vstart.com.ua/files/programa_vpevnenii_start_2017.pdf
5. Смирнова, О. О., Калягіна, Є. В. Лідерство в дитячій групі: феноменологія, закономірності розвитку. Психологічний журнал. 2002. Т. 23, № 4. С. 45–56.
6. Безсонова, О. К. Компонентно-структурний аналіз лідерського потенціалу дошкільників. Молодий науковець. 2020. № 11 (87). С. 79–84.
7. Освітня програма для дітей від 2 до 7 років «Дитина». / В. О. Огнев'юк. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/31897/1/Programa_DUTUNA_KDO_2020.pdf
8. Про організацію освітнього процесу осіб з особливими освітніми потребами в закладах загальної середньої освіти у 2025/2026 навчальному році : лист Міністерства освіти і науки України від 28.08.2025 № 1/17853-25. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/osvita-2/inklyuzivne-navchannya/dlya-fakhivtsiv/metodichni-rekomendatsii-2/list-mon-26082025-117666-25-rekomendaciyi.pdf>
9. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) : Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.01.2021 № 33. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
10. Формування базових якостей особистості дітей старшого дошкільного віку в ДНЗ. / Г. Беленька, С. Васильєва, Н. Гавриш та ін. ; за ред. О. Рейпольської. [Київ] : Друкарня Мадрид, 2015. 165 с.
11. Bredikayte, M., Brandisauskene, A. Pretend play as the space for development of self-regulation: A cultural-historical perspective. PMC. 2023. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC10766374/>

References

1. Tsiuniak, O., & Voroniuk, O. (2017). Pedagogical aspects of forming leadership qualities in primary school pupils in the context of the modern elementary school. In *Rozvytok osobystosti uchnia pochatkovoї shkoly: suchasni realii ta perspektyvy. Materialy III naukovo-praktychnoi internet-konferentsii molodykh uchenykh ta studentiv* (Issue 4). Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. <https://conference.pu.if.ua/forum/files/30112017/1/voron.PDF> [in Ukrainian].

2. Covey, S. R. (2019). *7 zvychok nadzvychaino efektyvnykh liudei: Potuzhni uroky osobystisnykh zmin* [The 7 habits of highly effective people: Powerful lessons in personal change] (30th anniversary ed.). Free Press [in Ukrainian].
3. Havrysh, N. V. (2020). Liderstvo — ryma aktyvnykh, abo chomu i yak plekaty lideriv zmaleku [Leadership – the rhyme of the active, or why and how to nurture leaders from an early age]. *Doshkilne Vykhovannia*, (3), 2–11 [in Ukrainian].
4. Havrysh, N. V., Pirozhenko, T. O., Khartman, O. Yu., Shevchuk, A. S., & Rohozyanskyi, O. S. (2017). *Prohrama rozvytku ditei starshoho doshkilnoho viku "Vpevnenyi start"* [Program for the development of older preschool children “Confident Start”]. Mandrivets. https://vstart.com.ua/files/programa_vpevnenii_start_2017.pdf [in Ukrainian].
5. Smyrnova, O. O., & Kalyahina, Ye. V. (2002). Liderstvo v dytiachii hrupi: fenomenolohiia ta zakonirnosti rozvytku [Leadership in a children’s group: Phenomenology and patterns of development]. *Psykhologichnyi Zhurnal*, 23(4), 45–56 [in Ukrainian].
6. Bessonova, O. K. (2020). Komponentno-strukturnyi analiz lideriskoho potentsialu doshkilnykiv [Component-structural analysis of the leadership potential of preschoolers]. *Molodyi Vchenyi*, 11(87), 79–84 [in Ukrainian].
7. Ohneviuk, V. O. (Ed.). (2020). *Osvitnia prohrama dlia ditei vid 2 do 7 rokiv "Dytyna"* [Educational program for children aged 2 to 7 “The Child”]. Borys Grinchenko University. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/31897/1/Programa_DUTUNA_KDO_2020.pdf [in Ukrainian].
8. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2025). *Pro orhanizatsiiu osvitnioho protsesu dlia osib z osoblyvymy osvitnimy potrebamy u zakladakh zahalnoi serednoi osvity u 2025/2026 navchalnomu rotsi* [On the organization of the educational process for persons with special educational needs in general secondary education institutions in the 2025/2026 academic year] (Letter No. 1/17853-25). <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/osvita-2/inklyuzivne-navchannya/dlya-fakhivtsiv/metodichni-rekomendatsii-2/list-mon-26082025-117666-25-rekomendaciyi.pdf> [in Ukrainian].
9. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2021). *Pro zatverdzhennia Bazovoho komponenta doshkilnoi osvity (Derzhavnoho standartu doshkilnoi osvity)* [On approval of the Basic Component of Preschool Education (State Standard of Preschool Education)] (Order No. 33). https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf [in Ukrainian].
10. Bielienka, H., Vasylieva, S., Havrysh, N., & others; Reipolska, O. (Ed.). (2015). *Formuvannia bazovykh yakosti osobystosti ditei starshoho doshkilnoho viku v doshkilnykh navchalnykh zakladakh* [Formation of basic personality qualities of older preschool children in preschool institutions]. Madrid Printing House [in Ukrainian].
11. Bredikayte, M., & Brandisaukene, A. (2023). Pretend play as the space for development of self-regulation: A cultural-historical perspective. *PMC*. <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC10766374/> [in English].